

MINISTERIE VAN
BINNENLANDSE ZAKEN
B. V. D.

's-Gravenhage. 20 AUG. 1956
Javastraat 68

No.: 352994
Bijl.: 1

Betr.: Voorspel bij de vorming van het
"Comité Stopzetting Atoomproeven".

Hiermede heb ik de eer Uwe Excellentie een rap-
port aan te bieden betreffende het in hoofde dezes vermelde onderwerp.
Een exemplaar van bovengenoemd rapport zond ik rechtstreeks aan Zij
Excellentie de Minister-President, alsmede aan Uw ambtgenoten van Buiten-
landse Zaken, van Sociale Zaken en Volksgezondheid, van Onderwijs, Kunste
en Wetenschappen, van Economische Zaken, van Landbouw, Visserij en Voedse
voorziening, van Marine en van Oorlog.

HET HOOFD VAN DE DIENST

Aan Zijne Excellentie
de Minister van Binnenlandse Zaken
te
'S-GRAVENHAGE
D. 52-10.000 11444 - '55 (A 4279)

GEHEIM

VOORSPEL BIJ DE VORMING VAN HET COMITÉ STOPZETTING ATOOMPROEVEN

Inleiding

Op 11 Januari 1956 vond te Utrecht een vergadering plaats van enerzijds enige belangrijke figuren uit de Nederlandse Vredesraad, waaronder professor MINNAERT en N. LUIRINK (lid van het Partijbestuur der C.P.N.) en enkele vooraanstaande figuren uit niet-communistische kringen anderzijds.

Na een inleiding van professor MINNAERT werd hier besloten tot de oprichting van het "Comité Stopzetting Atoomproeven". De vorming van dit comité was een succes voor de Nederlandse Vredesraad in haar streven naar meer contact met andersdenkenden, zulks overeenkomstig de tactiek van het internationale communisme.

Het "Comité Stopzetting Atoomproeven" kwam in 1956 enkele malen bijeen en een door haar opgestelde petitie, waarin de gevaren der atoomproeven werden uiteengezet, werden door circa 150 à 200 personen ondertekend. Hierbij waren vele namen uit het niet-communistische kamp. De functionarissen van de Nederlandse Vredesraad slaagden er aldus in ver buiten de rijen van de communisten en fellow-travellers te treden.

Het begin

Met betrekking tot het voorspel, dat uiteindelijk leidde tot het tot stand komen van het comité werden nog de volgende gegevens ontvangen.

In November 1955 organiseerde de actie-groep "Dat Nooit Weer" - thans opgegaan in de Nederlandse Vredesbeweging - een tournee, waarin de Duitse professor Dr Klara M. FASZBINDER op diverse plaatsen in huiskamerbijeenkomsten tot voor een deel uit niet-communisten bestaand gehoor het woord richtte. De Nederlandse Vredesbeweging verkreeg hierdoor o.m. een aantal nieuwe connecties.

Na het optreden van professor FASZBINDER werd besloten dit tot stand gekomen contact met andersdenkenden te verstevigen.

Nog in dezelfde maand werd een eerste daadwerkelijk begin gemaakt met de vorming van een comité, dat actie zou voeren voor de stopzetting van proefnemingen met thermonucleaire wapens. Zorgvuldig werden enkele personen uit verschillende politieke kampen uitgezocht, die nadien door enige - vermoedelijk niet als uitgesproken communist bekend staande - leden van de Nederlandse Vredesraad werden bezocht.

Een 10-tal personen verklaarde zich na een eerste bezoek bereid aan een informeel overleg tot bevordering van de internationale ontspanning deel te nemen.

Het betrof hier personen met verschillende politieke inzichten.

De verdere voorbereiding

Op 30 November 1955 kwam het Algemeen Bestuur van de Nederlandse Vredesraad bijeen. Hier werden de behaalde resultaten besproken. De verschillende personen, die tevoren waren bezocht en zich in principe tot een bespreking hadden bereid verklaard, werden voor een vergadering uitgenodigd.

In deze uitnodiging werd o.m. het volgende gesteld:

"Naast andere belangrijke vraagstukken, die ongetwijfeld besproken zullen worden, zal speciaal de proefnemingen met thermonucleaire wapens aan de orde worden gesteld.

"De explosie, die enige tijd geleden in de Sowjet-Unie heeft plaatsgevonden en aankondigingen van atoomproeven in Amerika en Engeland hebben

GEHEIM

"grote bezorgdheid gewekt, daar deze de dreiging oproepen van een wedloop van proefnemingen, die reeds zonder oorlog een gevaar voor het leven op aarde kunnen betekenen. Daartegenover rijst in alle landen steeds meer de gedachte om tot een overeenkomst tussen de grote mogendheden inzake het stopzetten van deze experimenten te komen.

"Ook in Nederland moet het gesprek over deze kwestie worden geopend." (Onderstrepingen dezerzijds.)

Hieruit blijkt, dat de initiatiefnemers de nadruk legden op het neutrale karakter van hun streven, waarbij tevens de gelegenheid werd aangegrepen tot verbreiding van de gedachte van de "vreedzame coëxistentie tussen Oost en West".

Met één uitzondering verklaarden de uitgenodigden zich bereid aan de bovenbedoelde bijeenkomst, die tenslotte op 11 Januari 1956 te Utrecht in hotel "Terminus" plaats vond, deel te nemen.

Nadat op deze manier contact was gelegd met een aantal mensen uit verschillende politieke geleidingen ging men verder met de benadering van andersdenkenden.

Haakon STOTIJN - die voor dit doel namens de N.V.R. de correspondentie verzorgde - wendde zich schriftelijk o.m. tot de voorzitter van het Verbond van Wetenschappelijke Onderzoekers (V.W.O.), professor Dr W.F. WERTHEIM.

In dit schrijven deelde STOTIJN namelijk mede, dat enige personen, die een leidende rol speelden in Protestants Christelijke kerkgenootschappen, in de P.v.d.A. en in liberale kringen zich reeds bereid hadden verklaard tot een informeel gesprek met een "kleine commissie uit de N.V.R." om de mogelijkheid te onderzoeken van een gemeenschappelijk optreden in het belang van de internationale ontspanningen.

STOTIJN vroeg het V.W.O. officiëel aan het overleg deel te nemen. Het bestuur van deze organisatie verklaarde zich hiertoe niet bereid. Men maakte echter geen bezwaren tegen het noemen van namen van individuele onderzoekers - tevens V.W.O.-leden -, die op het terrein van de bespreking een zekere deskundigheid hadden. Professor WERTHEIM deed als voorzitter van het verbond een aantal namen van personen aan STOTIJN toekomen, die nadien door professor MINNAERT en Dr W.H. DOBBEN werden uitgenodigd tot de bijeenkomst, die leidde tot de oprichting van het "Comité Stopzetting Atoomproeven" op 11 Januari j.l. In totaal namen hier 12 personen aan deel.

Dr. F. BOERWINKEL, de directeur van "Kerk en Wereld" te Driebergen, die - waarschijnlijk te goeder trouw - de indruk heeft zelf een belangrijk aandeel te hebben gehad in de oprichting van het "Comité Stopzetting Atoomproeven", werd pas in dit stadium bij deze actie betrokken.

Hij werd meteen tot secretaris benoemd.

Augustus 1956